

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΑ	ΑΜΕΤΑΒΑΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> • Μεταβατικά ονομάζονται τα ενεργητικά ρήματα που δείχνουν πως η ενέργεια του υποκειμένου μεταβαίνει σε κάτι άλλο (συνήθως πρόσωπο, ζώο ή πράγμα) Π.χ. Ο καθηγητής εξετάζει τους μαθητές. • Απαραίτητο συμπλήρωμα ενός μεταβατικού ρήματος είναι το αντικείμενο, η λέξη δηλαδή που φανερώνει το πρόσωπο, το ζώο ή το πράγμα στο οποίο μεταβαίνει η ενέργεια του υποκειμένου. Π.χ. Ο γεωργός οργώνει το χωράφι.	<ul style="list-style-type: none"> • Αμετάβατα ονομάζονται τα ενεργητικά ρήματα που δείχνουν πως η ενέργεια του υποκειμένου δε μεταβαίνει σε κάτι άλλο. Π.χ. Ο ήλιος λάμπει στον ουρανό.

Να θυμάσαι

Πολλά ρήματα μπορεί να είναι μεταβατικά ή αμετάβατα ανάλογα με το γλωσσικό περιβάλλον στο οποίο βρίσκονται κάθε φορά.

Π.χ. – Τα παιδιά **παίζουν** στην αυλή. (παίζουν: αμετάβατο)

– Τα παιδιά **παίζουν ποδόσφαιρο** (παίζουν: μεταβατικό)

ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Τι είναι	<ul style="list-style-type: none"> • Αντικείμενο είναι η λέξη που φανερώνει το πρόσωπο, το ζώο ή το πράγμα στο οποίο μεταβαίνει η ενέργεια του υποκειμένου. Π.χ. Η Μαρία διαβάζει τα μαθήματά της.
Ποια μορφή έχει	Το αντικείμενο μπορεί να είναι: <ul style="list-style-type: none"> • ουσιαστικό Π.χ. Ο Γιώργος έλυσε την άσκηση. - αντωνυμία Π.χ. Τους συναντήσαμε στο δρόμο. - επίθετο Π.χ. Οι δυνατοί εκμεταλλεύονται τους αδύναμους. - επιθετική μετοχή Π.χ. Είδαμε ένα μεθυσμένο στο δρόμο. - οποιοδήποτε μέρος του λόγου με άρθρο Π.χ. – Δεν έμαθε ποτέ το γιατί. - προθετικό σύνολο Π.χ. – Μάλωσε με τους γονείς της. - ολόκληρη πρόταση (με ή χωρίς άρθρο) Π.χ. –Μου είπαν ότι είχε φύγει. –Του ζήτησε να τον βοηθήσει. –Δεν ξέρουμε αν θα έρθει μαζί μας.

ΜΟΝΟΠΤΩΤΑ – ΔΙΠΤΩΤΑ ΡΗΜΑΤΑ

ΑΜΕΣΟ – ΕΜΜΕΣΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

ΜΟΝΟΠΤΩΤΑ	ΔΙΠΤΩΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> • Μονόπτωτα ονομάζονται τα μεταβατικά ρήματα που χρειάζονται ως συμπλήρωμα ένα μόνο αντικείμενο (δηλαδή έχουν αντικείμενο σε μία μόνο πτώση, όχι και δεύτερο αντικείμενο σε άλλη πτώση). Π.χ. – Αγόρασε μια μπλούζα. – Αγόρασε μια μπλούζα, ένα παντελόνι και αθλητικά παπούτσια. (Μπορεί εδώ το ρ. αγόρασε να έχει τρία αντικείμενα, αλλά δεν παύει να είναι μονόπτωτο, αφού πρόκειται για όμοια αντικείμενα σε αιτιατική.) • Το αντικείμενο των μονόπτωτων ρημάτων μπορεί να είναι:<ul style="list-style-type: none"> α. σε αιτιατική π.χ. Το σχολείο μας οργάνωσε εκδήλωση για το περιβάλλον. β. σε γενική (λίγες περιπτώσεις). Η γενική αυτή μπορεί να αντικατασταθεί με εμπρόθετο αντικείμενο (με μία από τις προθέσεις με, σε, από + αιτιατική). Π.χ. -Του φώναξα, αλλά δε με άκουσε. -Φώναξα στον Πέτρο, αλλά δε με άκουσε • Όταν το αντικείμενο σε αιτιατική ενός μονόπτωτου ρήματος προέρχεται από την ίδια ρίζα με το ρήμα ή από διαφορετική ρίζα που έχει όμως συγγενική σημασία μ' αυτό, λέγεται εσωτερικό ή σύστοιχο αντικείμενο. (Όταν δεν ισχύει κάτι τέτοιο, ονομάζεται εξωτερικό.) Π.χ. – Έφαγε το φαγητό του με όρεξη. (φαγητό: σύστοιχο αντικ. του ρ. έφαγε) – Σήμερα γράψαμε διαγώνισμα στη χημεία. (διαγώνισμα: εξωτερικό αντικείμενο στο ρ. γράψαμε)	<ul style="list-style-type: none"> • Δίπτωτα ονομάζονται τα μεταβατικά ρήματα που χρειάζονται ως συμπλήρωμα δύο αντικείμενα (δηλαδή αντικείμενα σε δυο πτώσεις). Το ένα απ' αυτά ονομάζεται άμεσο αντικείμενο (σ' αυτό μεταβαίνει άμεσα η ενέργεια του ρήματος) και το άλλο έμμεσο (σ' αυτό μεταβαίνει έμμεσα η ενέργεια του αντικειμένου). Το έμμεσο αντικείμενο μπορεί να αντικατασταθεί από εμπρόθετο. Π.χ. - Μου ζήτησε συγγνώμη. (Μου: έμμεσο αντικείμενο) (συγγνώμη: άμεσο αντικείμενο) - Ζήτησε από μένα συγγνώμη. (Από εμένα: έμμεσο αντικείμενο) (συγγνώμη: άμεσο αντικείμενο) • Το αντικείμενο στα δίπτωτα ρήματα μπορεί να είναι:<ul style="list-style-type: none"> α. σε αιτιατική και γενική (ή εμπρόθετο). Π.χ. -Μου είπε ψέματα. (Μου: έμμεσο αντικείμενο) (ψέματα: άμεσο αντικείμενο) - Είπε σ' εμένα ψέματα. (σ' εμένα: έμμεσο αντικείμενο) (ψέματα: άμεσο αντικείμενο) β. σε αιτιατική και τα δύο:<ul style="list-style-type: none"> - η αιτιατική του προσώπου ή του προσωποποιημένου πράγματος ή του έμψυχου είναι το άμεσο, εκτός αν αυτή μπορεί να αντικατασταθεί από εμπρόθετο, οπότε είναι έμμεσο. - αν και οι δύο αιτιατικές δηλώνουν πράγμα, τότε έμμεσο είναι αυτή που

Μερικές φορές, όταν το σύστοιχο αντικείμενο συνοδεύεται από επιθετικό προσδιορισμό, μπορεί να παραλειφθεί και τη θέση του παίρνει ο επιθετικός προσδιορισμός.
Π.χ. Μέχρι κι ο παππούς χόρεψε **τον καλαματιανό** (ενν. τον καλαματιανό χορό).

μπορεί να αντικατασταθεί από εμπρόθετο.

Π.χ. – Ο καθηγητής εξετάζει **τους μαθητές ιστορία (=στην ιστορία).**

(**τους μαθητές: άμεσο αντικείμενο**) (**ιστορία: έμμεσο αντικείμενο**)

- Ο Γιώργος διδάσκει **τον Νίκο (= στον Νίκο) κιθάρα.**

(**τον Νίκο: έμμεσο αντικείμενο**) (**κιθάρα: άμεσο αντικείμενο**)

- **Φόρτωσε το αυτοκίνητο άχρηστα πράγματα (= με άχρηστα πράγματα).**

(**το αυτοκίνητο: άμεσο αντικείμενο**) (**πράγματα: έμμεσο αντικείμενο**)

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Να βρείτε τα ρήματα των προτάσεων και να τα χαρακτηρίσετε ως μεταβατικά ή αμετάβατα. Στα μεταβατικά να υπογραμμίσετε και το αντικείμενο.
  - Ένα αυτοκίνητο **πέρασε** τρέχοντας από κοντά τους. (αμετάβατο)
  - Τα περισσότερα βιβλία **έχουν πέσει** κάτω από το τραπέζι. (αμετάβατο)
  - Μην **ενοχλείτε** τον οδηγό. (μεταβατικό)
  - Τα σύννεφα **κάλυψαν** γρήγορα τον ουρανό. (μεταβατικό)
  - Ο δάσκαλος **συνάντησε** τους γονείς στην αίθουσα της πληροφορικής. (μεταβατικό)
  - Οι έφηβοι συχνά **διαφωνούν** με τους γονείς τους. (μεταβατικό)
2. Να βρείτε στις παρακάτω φράσεις ποια ρήματα είναι μονόπτωτα και ποια δίπτωτα.
  - Ο Μιχάλης μοιάζει του πατέρα του.
Μονόπτωτο: Το αντικείμενο (του πατέρα του) είναι σε γενική.
  - Μεταβίβασε την περιουσία της στον αδερφό της.
Δίπτωτο: Το ένα αντικείμενο (την περιουσία) είναι σε αιτιατική και δηλώνει πράγμα, ενώ το άλλο (στον αδερφό) είναι εμπρόθετο και δηλώνει πρόσωπο.
  - Να δώσεις το βιβλίο και το τετράδιο.
Μονόπτωτο: Και τα δυο αντικείμενα βρίσκονται σε αιτιατική και είναι της ίδιας σημασίας.
  - Θα σας φέρω εγώ τα τρόφιμα.
Δίπτωτο : Το ένα αντικείμενο (σας) είναι σε γενική ,ενώ το άλλο (τα τρόφιμα) είναι σε αιτιατική.
  - Οδήγησε τον κλέφτη στον εισαγγελέα.
Δίπτωτο: Το ένα αντικείμενο (τον κλέφτη) είναι σε αιτιατική και δηλώνει πρόσωπο , ενώ το άλλο (στον εισαγγελέα) που κι αυτό δηλώνει πρόσωπο είναι εμπρόθετο.

3. Να αναγνωρίσετε το άμεσο και το έμμεσο αντικείμενο στις παρακάτω φράσεις.

- **Μας** γέμισε **άγχος** αυτό το διαγώνισμα.
Μας: άμεσο, άγχος: έμμεσο
- **Τους** ρώτησε **πώς ήρθαν**.
Τους: άμεσο, πώς ήρθαν: έμμεσο
- **Τον** εξέτασε **Μαθηματικά**.
Τον: άμεσο, Μαθηματικά: έμμεσο
- **Σου** είπε **την αιτία** της διαφωνίας τους;
την αιτία: άμεσο, Σου: έμμεσο
- **Μου** παρέδωσαν **όσες ασκήσεις τελείωσαν**.
όσες ασκήσεις τελείωσαν: άμεσο, Μου: έμμεσο
- Τα φορτηγά γέμισαν **τους ποδηλάτες σκόνη**.
τους ποδηλάτες: άμεσο, σκόνη: έμμεσο